

Piotr Skonieczny

Przestępstwa "contra mores" a misja Kościoła w sytuacji zgorszenia

Symposium 20/2(31), 73-96

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

o. dr hab. Piotr Skonieczny OP
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

PRZESTĘPSTWA *CONTRA MORES* A MISJA KOŚCIOŁA W SYTUACJI ZGORSZENIA

Wprowadzenie, czyli o przedmiocie ochrony
prawnokarnej

Prawo karne kanoniczne nie zna podziału formalnego przestępstw, jakie znają ustawodawstwa państwowe (zwłaszcza na zbrodnie i występki, jak w art. 7 polskiego k.k.¹). Jednakże porządkowi kanonicznemu nie jest zupełnie obojętne, jakich przestępstw dopuszczają się wierni, w szczególności jeśli wymierzone są one w samą misję Kościoła – uświęcenia człowieka poprzez sakramenty (por. kan. 214 CIC²) i prowadzenie go do zbawienia (zob. kan. 1752 CIC).

Nic więc dziwnego, że ustawodawca przewidział tzw. przestępstwa cięższe (*delicta graviora*). Wśród przestępstw cięższych są również i te, które podważają wiarygodność Kościoła i są zaprzeczeniem godności stanu duchownego, którego członkiem staje się przez przyjęcie sakramentu święceń (por. kan. 266 CIC). Chodzi przede wszystkim o przestępstwa przeciwko obyczajności (*delicta contra mores*) popełniane przez

¹ Por. art. 7 kodeksu karnego z 1997 roku, zwanego dalej w skrócie: k.k.

² Skrót CIC oznacza *Codex Iuris Canonici* (Kodeks prawa kanonicznego) z 1983 r.

duchownych (por. art. 6 SST/2010³)⁴. Duchowny, który powinien świecić przykładem dla pozostałych wiernych w sferze czystości, będąc przecież powołanym do tego ze szczególnego tytułu, jakim jest przyjęcie święceń i zobowiązanie do celibatu kościelnego (por. kan. 276 § 1 oraz kan. 277 CIC; kan. 368 oraz kan. 373-374 CCEO⁵) – wykraczając w tej sferze, jest powodem jeszcze większego zgorznienia⁶.

W przypadku zatem kanonicznych przestępstw cięższych przeciwko obyczajności przedmiotem ochrony prawnokarnej są w przede wszystkim dobre obyczaje wśród duchowieństwa oraz bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w duszpasterstwie⁷. Pośrednio jednak przedmiotem tejże ochrony jest sam Kościół i wiarygodność jego misji, jak to pokazały skandale pedofilskie na Zachodzie. W końcu zaś sam sakrament święceń i godność stanu duchownego nakazują reakcję prawnokarną na każde sprzeniewierzenie się w tym zakresie.

Przedmiotem niniejszego komentarza są zatem *delicta graviora contra mores*, ale nie wszystkie przestępstwa przeciwko czóstemu przykazaniu Dekalogu (por. kan. 1394-1395 CIC; kan. 1453 CCEO). Zatem komentarz dotyczy art. 6 SST/2010. Artykuł ten stanowi⁸:

³ Skrót SST/2010 oznacza: CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Normae de gravioribus delictis*, 21.05.2010, AAS 102 (2010) 419-434.

⁴ Zob. C. DEZUTTO, *Le principali obiezioni alla prassi della Congregazione per la Dottrina della Fede nel trattamento dei delicta graviora ad essa riservati*, w: C. PAPALE (red.), *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede: norme, prassi, obiezioni*, Città del Vaticano 2015, s. 100.

⁵ Skrót CCEO oznacza *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* (Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich) z 1990 roku.

⁶ Por. C. DEZUTTO, *Le principali obiezioni...*, dz. cyt., s. 100.

⁷ Inaczej, nie bez pewnej dozy racji, por. N. LÜDICKE, *Le violenze di preti su minori nel diritto canonico*, „Il Regno – Documenti” 55 (2010), s. 476 z przyp. 68, ze wskazaniem, że chodzi przede wszystkim o ochronę celibatu jako obowiązku duchownych, a nie o ochronę zdrowia i psychiki ofiar. Inaczej bowiem nie da się wyjaśnić braku penalizacji czynów dokonywanych przeciwko małoletnim przez świeckich.

⁸ Tłumaczenie w tekście – własne. Inne, oficjalne „L'Osservatore Romano”, ed. polacca, 10 (2010), s. 53-56, a ponadto na stronie watykańskiej: http://www.vatican.va/resources/resources_norme_pl.html (odczyt z dn. 27.09.2016 r.).

<p><i>Art. 6 – § 1. Delicta graviora contra mores, Congregationi pro Doctrina Fidei cognoscendo reservata, sunt:</i></p>	<p>Art. 6 – § 1. Przestępstwami cięższymi przeciwko obyczajom, zarezerwowanymi do rozpoznania Kongregacji Doktryny Wiary, są:</p>
<p><i>1° delictum contra sextum Decalogi praeceptum cum minore infra aetatem duodeviginti annorum a clerico commissum; in hoc numero minori aequiparatur persona quae imperfecto rationis usu habitu pollet;</i></p>	<p>1. przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, popełnione przez duchownego z małoletnim poniżej 18. roku życia; w tym numerze z małoletnim zrównana jest osoba, która jest trwale ograniczona w używaniu rozumu;</p>
<p><i>2° comparatio vel detentio vel divulgatio imaginum pornographicarum minorum infra aetatem quattuordecim annorum quovis modo et quolibet instrumento a clerico turpe patrata.</i></p>	<p>2. nabywanie lub przechowywanie, lub rozpowszechnianie obrazów pornograficznych małoletnich poniżej 14 lat życia w jakikolwiek sposób i za pomocą jakiegokolwiek narzędzia, dokonane przez duchownego w celu lubieżnym.</p>
<p><i>§ 2. Clericus qui delicta de quibus in § 1 patriverit, pro gravitate criminis puniatur, non exclusa dimissione vel depositione.</i></p>	<p>§ 2. Duchowny, który popełnił przestępstwa z § 1, ma być ukarany zgodnie z ciężkością występku, nie wyłączając wydalenia [ze stanu duchownego] lub depozycji.</p>

Przestępstwa te są komentowane według znamion ogólnych każdego przestępstwa kanonicznego, czyli najpierw znamiona przedmiotowe, tj. znamię sprawcy i znamiona czasownikowe (opis czynu i jego okoliczności modalne), następnie znamię podmiotowe (zawinienie czynu), a w końcu tzw. znamię legalne, czyli przewidziana kara, ewentualnie kwestia karalności przestępstwa. Bogata historia tego przepisu w ustawodawstwie karnym Kościoła została pominięta. Nie jest też celem tego komentarza przedstawienie zagadnień procesowych, związanych z przedmiotowymi przestępstwami⁹.

⁹ Por. N. LÜDICKE, *Le violenze...*, dz. cyt., s. 470-472, 476-478 (z odesłaniem do literatury).

1. Znamiona przedmiotowe przestępstw cięższych *contra mores*

1.1. Znamię sprawcy, czyli przestępstwa indywidualne

Tak przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim poniżej 18. roku życia z n. 1 art. 6 § 1 SST/2010, jak i przestępstwo pedopornografii z n. 2 tegoż przepisu mogą być popełnione jedynie przez duchownego (*a clerico*), czyli takiego wiernego, który przyjął święcenia przynajmniej w stopniu diakonatu (por. kan. 266 § 1 CIC *in princ.*). *Lege non distinguente*, nie ma znaczenia inkardynacja takiego duchownego, szczególnie że jest on duchownym zakonnym, ani jego obrządek – łaćwiński czy wschodni¹⁰. Komentowane przestępstwa zatem są tzw. przestępstwami indywidualnymi (*delicta propria*), jak określa je doktryna prawa karnego, także kanonicznego¹¹.

Takie ograniczenie znamienia sprawcy jest nie tylko niezgodne z tradycją kanoniczną¹², ale i poważnym brakiem. Wszak również zachowanie przestępne świeckiego, zaangażowanego w posługę Kościoła, podważa wiarygodność misji Kościoła. Brak ów zauważyła także Konferencja Episkopatu Polski w wytycznych dotyczących wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej 18. roku życia z 7-8 października 2014 roku¹³. Zgodnie z normami polskimi na-

¹⁰ Por. F. R. AZNAR GIL, *El delito contra el sexto mandamiento del decálogo cometido por un clérigo con un menor de edad*, „Revista Español de Derecho Canónico” 70 (2013), s. 491.

¹¹ Por. D. CITO, *Las nuevas normas sobre los «delicta graviora»*, „Ius Canonicum” 50 (2010), s. 651-652; C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale*, w: A. D’Auria, C. PAPAŁE (red.), *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Città del Vaticano 2014, s. 29.

¹² Zob. W. REES, *Sexueller Missbrauch von Minderjährigen durch Kleriker. Anmerkungen aus kirchenrechtlicher Sicht*, „Archiv für katholisches Kirchenrecht” 172 (2003), s. 398.

¹³ POR. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia, 7-8 października 2014 r.*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” (2015) nr 27, s. 39-49 [dalej w skrócie: Wytyczne KEP], n. 18.

leży je rozciągnąć na osoby konsekrowane i „innych świeckich, działających w strukturach Kościoła”¹⁴.

1.2. Znamię czasownikowe przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim (n. 1)

1.2.1. Czynność wykonawcza przestępstwa

Ustawodawca kościelny opisał czyn zabroniony bardzo szeroko jako *delictum contra sextum Decalogi praeceptum... commissum* („popełnione przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu”). Chodzi bowiem o *jakąkolwiek* czynność zewnętrzną przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu¹⁵. W ten sposób ustawodawca kościelny nawiązuje do fundamentu teologicznego prawa kanonicznego. Grzech ciężki przeciwko czystości (por. kan. 1321 § 1 CIC) determinuje znamię czasownikowe komentowanego przestępstwa.

Jak bardzo szeroko jest rozumiane „przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu”, wystarczy wspomnieć, że nie chodzi tylko o stosunki (homo- czy hetero-) seksualne. Znamię to zostało wypełnione, jeśli doszło do czynności lubieżnej w obecności drugiej osoby, np. masturbacji, dotykania intymnych części ciała, niekoniecznie organów płciowych, pieszczot w kontekście nieczystym, rozebrania się, ukazy-

¹⁴ Zob. n. 18 Wytocznych KEP.

¹⁵ Taki też pogląd panuje bezspornie w całej literaturze przedmiotu; por. F. R. AZNAR GIL, *El delito...*, s. 492-493; TENZE, *Los „graviora delicta” reservados a la Congregación para la Doctrina de la Fe. Texto modificado (2010)*, „Revista Española de Derecho Canónico” 68 (2011), s. 300; D. BOREK, *Delicta graviora contra mores w Normach De delictis reservatis z 2010 roku*, „Prawo Kanoniczne” 57 (2014) nr 2, s. 56; TENZE, *Sextum Decalogi praeceptum w kanonicznym prawie karnym aktualnie obowiązującym*, Tarnów 2015, s. 111; J. P. KIMES, *Considerazioni generali sulla riforma legislativa del motu proprio Sacramentorum Sanctitatis Tutela*, w: A. D’AURIA, C. PAPALE (red.), *I delicti riservati alla Congregazione...*, dz. cyt., s. 13; W. REES, *Sexueller Missbrauch...*, dz. cyt., s. 402; H. SCHMITZ, *Sexueller Mißbrauch durch Kleriker nach kanonischem Strafrecht*, „Archiv für katholisches Kirchenrecht” 172 (2003), s. 387-388; E. GÓMEZ MARTÍN, *El delito contra el sexto mandamiento del Decálogo cometido por un religioso con un menor*, „Revista Español de Derecho Canónico” 69 (2012), s. 186, 189.

wania materiału pornograficznego czy wręcz tylko lubieżnego pocałunku¹⁶. Charakter przestępny w prawie kanonicznym będą ponadto miały: nieodpowiednie podarunki (np. bielizny intymnej), doprowadzanie do rozmów o charakterze seksualnym (także za pomocą telefonu czy czatu), opowiadanie o własnych doświadczeniach seksualnych¹⁷.

Co więcej, do grzechu ciężkiego w materii czystości (a zatem także do „przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu” w myśl art. 6 § 1 n. 1 SST/2010) dojdzie również, jeżeli ta obecność drugiej osoby nie będzie fizyczna, a jedynie telematyczna (np. za pomocą czatu, kamery wideo czy *webcam*, Skype’a czy innych komunikatorów elektronicznych przekazujących dźwięk lub obraz)¹⁸. Wystarczy też samo nęcenie małoletniego w celu lubieżnym np. na czacie, za pomocą telefonu komórkowego, facebooka czy w inny sposób – w sieci internetowej lub w „realu” (tzw. *grooming*, już karalny w niektórych państwowych ustawodawstwach karnych, np. w polskim art. 200a k.k.)¹⁹. Sam SMS o treści erotycznej do małoletniego już wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 6 § 1 n. 1 SST/2010²⁰. Komentowane przestępstwo kanoniczne obejmuje bowiem wszystkie formy werbalne i niewerbalne, cielesne, zwłaszcza seksualne, naruszające godność małoletniego²¹.

Ta penalizacja jest zatem większa niż we współczesnych kodeksach karnych²². Każde przestępstwo z małoletnim według polskiego prawa karnego będzie również przestępstwem kanonicznym (*delictum mixtum*),

¹⁶ Por. A. CALABRESE, *Diritto Penale Canonico*, Città del Vaticano 2006, s. 336; D. CITO, *Norme „de gravioribus delictis”*, w: M. DEL POZZO, J. LLOBELL (red.), *Norme procedurali canoniche commentate*, J. Miñambres, Roma 2013, s. 640; M. MOSCONI, *Komentarz do kan. 1395*, w: *Codice di Diritto Canonico commentato*, red. Redazione di „Quaderni di diritto ecclesiale”, Milano 2009, s. 1106; C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, *dz. cyt.*, s. 31.

¹⁷ Zob. D. G. ASTIGUETA, *La persona e i suoi diritti nelle norme sugli abusi sessuali*, „Periodica de re canonica” 93 (2004), s. 630-632; E. GÓMEZ MARTÍN, *El delito...*, *dz. cyt.*, s. 190.

¹⁸ Por. C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, *dz. cyt.*, s. 32.

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ Zob. C. DEZUTTO, *Le principali obiezioni...*, *dz. cyt.*, s. 97.

²¹ Por. F. R. AZNAR GIL, *El delito...*, *dz. cyt.*, s. 493.

²² Zob. J. A. ALESSANDRO, *Removal from Clerical State for the Sexual Abuse of Minors*, „Studia canonica” 47 (2013), s. 304-305.

ale nie każde przestępstwo kanoniczne z art. 6 § 1 n. 1 SST/2010 będzie penalizowane w polskim k.k. (np. lubieżny pocałunek małoletniego).

1.2.2. Ofiara

1.2.2.1. Uwagi ogólne

Podmiotem wykonawczym komentowanego przestępstwa, czyli ofiarą sprawcy, jest:

a) *minor infra aetatem duodeviginti annorum* („małoletni poniżej 18. roku życia”);

b) *persona quae imperfecto rationis usu habitu pollet* („osoba, która jest trwale ograniczona w używaniu rozumu”).

Oczywiście nie ma znaczenia płeć ofiary: może to być tak chłopiec, jak i dziewczyna. Nie ma też znaczenia prawnego ewentualna zgoda ofiary na tę czynność wykonawczą, np. dziewczyna zakochana w duszpasterzu „zgadza się na wszystko”²³.

1.2.2.2. Małoletni

W miarę jasne jest znamię podmiotu wykonawczego przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim. Ustawodawca kościelny wyraźnie określa ofiarę jako każdego małoletniego (*minor*) zgodnie z jego definicją legalną z kan. 97 § 1 CIC, *pars secunda*. Zatem małoletnim – również w rozumieniu obowiązujących przepisów kanonicznokarnych – jest każdy poniżej 18. roku życia²⁴.

W tym miejscu należy wskazać różnice z ustawodawstwami państwowymi. Przykładowo polski k.k. uznaje za przestępstwo czynność seksualną z małoletnim poniżej lat 15 (por. art. 200 i art. 200a k.k.), znając wszakże także penalizację, ale tylko pewnych czynów, z małoletnim w ogóle (czyli do lat 18 – art. 199 § 2 i 3 k.k. oraz art. 202 § 3-4c k.k.). Porządek kanoniczny jest zatem bardzo surowy. Prawo karne kanoniczne poważnie podwyższa wiek ofiary aż do 18. roku życia. Dlatego kome-

²³ Por. C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 30; D. BOREK, *Sextum Decalogi praeceptum...*, dz. cyt., s. 112-113.

²⁴ Co do liczenia czasu, zob. kan. 201 § 1 oraz 202 § 2 CIC.

towanego przestępstwa z art. 6 § 1 n. 1 SST/2010 nie powinno się nazywać przestępstwem pedofilii. Pedofilia bowiem dotyczy jedynie małoletnich przed okresem pokwitania²⁵. Tymczasem prawo karne kanoniczne wykracza z penalizacją poza klasyczne przestępstwo pedofilii, obejmując z pewnością także hebefilię oraz efebofilię.

1.2.2.3. Osoba trwale ograniczona w używaniu rozumu

Ofiarą omawianego przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu może być nie tylko małoletni, ale począwszy od nowelizacji z 2010 roku, również osoba trwale ograniczona w używaniu rozumu (*persona quae imperfecto rationis usu habitu pollet* – art. 6 § 1 n. 2 SST/2010, *pars secunda*), która stała się już pełnoletnia, a zatem skończyła lat 18 (por. kan. 97 § 1 CIC, *pars prima*), i nie korzysta ze zwykłej ochrony prawnej, przewidzianej w pierwszej części n. 1 art. 6 § 1 SST/2010²⁶.

Nie jest to li tylko teoretyczne zagrożenie karne, skoro duszpasterska misja Kościoła dotyczy również cierpiących. Może się zatem zdarzyć sprzeniewierzenie tej misji kapelanów (ale i pomocników duszpasterskich) w szpitalach dla psychicznie chorych, domach starców itd. Zresztą nowelizacja *Sanctitatis sacramentorum tutela* w 2010 roku między innymi była spowodowana tego typu nadużyciami, z którymi spotkała się w swej praktyce Kongregacja Doktryny Wiary.

Przyczyna tego trwałego ograniczenia w używaniu rozumu nie jest w jakikolwiek sposób zawężona przez ustawodawcę kościelnego w art. 6

²⁵ Pedofilia odnosi się do pociągu seksualnego do dzieci przed pokwitaniem płciowym (do ok. 12-13 lat). Z kolei hebefilia oznacza preferencję seksualną dorosłych osób we wczesnym okresie dojrzewania, czyli ok. 11-14 lat. Efebofilia zaś jest preferencją seksualną dorosłych do osób w późnym okresie dojrzewania, tj. ok. 15-19 lat. Wszystkie te rodzaje zaburzeń preferencji seksualnych są zwane parafiliami, przy czym tylko pedofilia jest parafilą specyficzną (kod 302.2 DSM-IV), a hebefilia i efebofilia – parafiliami niespecyficznymi. Przedstawienie złożoności problemu nadużyć seksualnych z małoletnimi zob. E. GÓMEZ MARTÍN, *El delito...*, dz. cyt., s. 166-172.

²⁶ Por. F. R. AZNAR GIL, *El delito...*, dz. cyt., s. 494-495; TENŻE, *Los „graviora delicta” reservados a la Congregación para la Doctrina de la Fe. Texto modificado (2010)*, „Revista Española de Derecho Canónico” 68 (2011), s. 300-301.

§ 1 n. 1 SST/2010, część druga. Może ona mieć przyczynę w chorobie psychicznej lub upośledzeniu psychicznym, ale również w uzależnieniu alkoholowym czy narkotykowym powodującym trwałe ograniczenie zdolności intelektualnych, a także w demencji starczej²⁷.

1.3. Znamię czasownikowe przestępstwa pedopornografii (n. 2)

1.3.1. Czynność wykonawcza przestępstwa

Kolejnym przestępstwem cięższym *contra mores* jest przestępstwo zwane w literaturze kanonistycznej pedopornografią²⁸. Fenomen tego przestępstwa jest związany z epoką internetu. Dlatego nowelizacja *Sanc-titatis sacramentorum tutela* w 2010 roku wyraźnie przewidziała karalność tego typu zachowań duchownych w prawie kanonicznym, choć już wcześniej znana ona była w praktyce Kongregacji²⁹.

Karygodność tego przestępstwa z n. 2 art. 6 § 1 SST/2010 jest mniejsza niż przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim z n. 1 tegoż artykułu. Chodzi wszakże nie o zachowania aktywne (związane z produkcją materiałów pedopornograficznych), lecz niejako „pasywne”, czyli „konsumowanie” już wytworzonego materiału pedopornograficznego. Wytwarzanie bowiem materiałów pedopornograficznych przy udziale duchownego – nawet gdyby on sam nie dokonywał żadnych czynności seksualnych z małoletnim, a jedynie utrwał treść pornograficzną – wyczerpuje znamiona przestępstwa przeciwko szóstemu przy-

²⁷ Por. C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 31. Nie oznacza to jednak, że każdy alkoholik może być ofiarą komentowanego przestępstwa; por. J. BERNAL, *Cuestiones canónicas sobre los delitos más graves contra el sexto mandamiento del Decálogo*, „Ius Canonicum” 54 (2014), s. 174; D. BOREK, *Sextum Decalogi praeceptum...*, dz. cyt., s. 114-115.

²⁸ Por. C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 33.

²⁹ Por. M. L. BARTCHAK, *Child Pornography and the Grave Delict of an Offense Against the Sixth Commandment of the Decalogue Committed by a Cleric with a Minor*, „Periodica” 99 (2011), s. 300; D. CITO, *Las nuevas normas...*, dz. cyt., s. 654; C. SCICLUNA, *Procedura e prassi presso la Congregazione per la Dottrina della Fede riguardo ai delicta graviora*, w: D. CITO (red.), *Processo penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, Milano 2005, s. 282-283.

kazaniu Dekalogu z małoletnim, opisanego w art. 6 § 1 n. 1 SST/2010³⁰. Prawo karne polskie również zrównuje tego typu zachowanie z czynnością seksualną z małoletnim poniżej lat 15 (zob. art. 202 § 4 k.k.). Podobnie należy ocenić *grooming*, czyli uwodzenie małoletnich przez internet (por. art. 200a k.k.). Tego typu czyn jest zabroniony w prawie kanonicznym na podstawie art. 6 § 1 n. 1 SST/2010³¹.

Jednym z możliwych zachowań, które składają się na opis tego typu czynu zabronionego w n. 2 art. 6 § 1 SST/2010, jest nabywanie (*comparatio*) materiałów pedopornograficznych przez duchownego, czyli wchodzenie przez niego w ich posiadanie, czy to pod tytułem darmowym czy odpłatnym³². Nabywanie następuje przez zachowanie (*download*) materiału pedopornograficznego na dysku twardym lub zewnętrznym komputera. Często związane jest to z wyborem treści pedopornograficznej oraz z zapłatą za materiał. Nabycie materiału pedopornograficznego może ponadto nastąpić przez udostępnianie tych treści w sieci (*peer to peer, point to point, file-sharing*), także poprzez *upload* (udostępnianie treści telematycznych osobom trzecim z możliwością ich zachowania na własnym komputerze)³³.

Przechowywanie (*detentio*) polega na posiadaniu czy też dzierżeniu, w każdym razie dyspozycyjności materiałów pedopornograficznych³⁴. Takie rozumienie przechowywania jest możliwe również przy wykorzystywaniu pamięci podręcznej (*cache*) do zapamiętywania adresów stron z materiałami pedopornograficznymi³⁵.

Rozpowszechnianie (*divulgatio*) materiałów pedopornograficznych obejmuje ich dystrybucję, a także sprzedaż czy wymianę, także przy użyciu

³⁰ Zob. M. L. BARTCHAK, *Child Pornography...*, dz. cyt., s. 342-343. Inaczej por. V. G. DHAS, *Modifiche introdotte nelle norme riguardanti i „graviora delicta”*, „Apollinaris” 84 (2011), s. 361-362.

³¹ Por. M. L. BARTCHAK, *Child Pornography...*, dz. cyt., s. 342.

³² Zob. tamże, s. 326-333.

³³ Por. V. G. DHAS, *Modifiche...*, dz. cyt., s. 362; C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 36-37.

³⁴ Zob. C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 38.

³⁵ Por. tamże, s. 39-40.

sieci internetowej. Może to być również udostępnianie tych materiałów osobom trzecim pod tytułem darmowym lub odpłatnym³⁶.

Poza zainteresowaniem ustawodawcy kościelnego jest zwykle przeglądanie stron www w internecie (tzw. *browsing*). Może się wszak zdarzyć, że nawigując po internecie, sprawca trafi na strony pedofilskie i zainteresuje się ich treścią, ani jednak ich nie zachowując, ani nie nabywając do nich dostępu, ani też ich nie rozpowszechniając. Takie zachowanie nie mieści się zatem w znamieniach czasownikowych przestępstwa z art. 6 § 1 n. 2 SST/2010 i – jakkolwiek naganne moralnie – to jednak nie jest karalne³⁷.

1.3.2. Przedmiot wykonawczy przestępstwa

1.3.2.1. Obrazy pornograficzne

Przedmiotem czynności wykonawczych przestępstwa z art. 6 § 1 n. 2 SST/2010, czyli nabywania, przechowywania i rozpowszechniania – są „obrazy pornograficzne małoletnich poniżej 14 lat życia” (*imagines pornographicae minorum infra aetatem quattuordecim annorum*). Chodzi o takie obrazy (zdjęcia, filmy, rzeźby itp.), które przedstawiają małoletnich poniżej 14 lat podczas czynności seksualnych lub nago w takich pozycjach, które mogą mieć wyraźne odniesienie seksualne, zwłaszcza jeśli obrazują organy płciowe takiego małoletniego³⁸.

Nie wydaje się, by było pornograficznym zdjęcie małoletniego w co prawda pełnej aluzji pozie, ale bez wyraźnego kontekstu seksualnego (nagość z ukazaniem organów płciowych, czynności seksualne z małoletnim).

³⁶ Zob. M. L. BARTCHAK, *Child Pornography...*, dz. cyt., s. 338; C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 40.

³⁷ POR. F. R. AZNAR GIL, *Los „graviora delicta” reservados...*, dz. cyt., s. 301-302; V. G. DHAS, *Modifiche...*, dz. cyt., s. 362; C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 43-44. Raczej inaczej, ale ze wskazaniem na trudności dowodowe: por. D. CITO, *Norme „de gravioribus delictis”*, w: M. DEL POZZO, J. LLOBELL, J. MIÑAMBRES (red.), *Norme procedurali canoniche commentate*, Roma 2013, s. 641.

³⁸ POR. D. BOREK, *Sextum Decalogi praeceptum...*, dz. cyt., s. 117; C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 42.

1.3.2.2. Obrazy małoletnich poniżej 14 lat: *pedo*-pornografia?

Pewną trudność mogą stanowić określenia wieku małoletniego, zwłaszcza jeśli nie jest jasne, czy małoletni jest wybitnie rozwinięty fizycznie albo obraz przedstawia tylko organy płciowe³⁹. Odnośnie do wieku małoletniego (poniżej 14 lat) należy podnieść, że z tego względu określanie komentowanego przestępstwa jako „pedopornografii” jest pewnym uproszczeniem. W sensie ścisłym pedopornografia dotyczyłaby przedstawień małoletnich do ok. 11 lat. Natomiast obrazy małoletnich od 11. do 14. roku życia wkraczają już w zakres hebefilii.

1.3.2.3. Pedopornografia wirtualna

W praktyce zdarzają się obrazy o charakterze pedopornograficznym, z tym jednak, że nie przedstawiają one sytuacji, które rzeczywiście się wydarzyły z małoletnimi, ale są obrazami stworzonymi sztucznie za pomocą grafiki komputerowej, tak że mogą mieć pozory prawdziwości (tzw. pedopornografia wirtualna). Tego typu obrazy nie są „obrazami pornograficznymi *małoletnich poniżej 14 lat życia*”, co jest konieczne do kryminalizacji tego czynu w myśl art. 6 § 1 n. 2 SST/2010. Oczywiście z moralnego punktu widzenia jest to czyn naganny, co więcej, zgodnie z art. 202 § 4b k.k. stanowi czyn zabroniony. Jednakże nie może on stanowić przestępstwa kanonicznego, skoro nie wyczerpuje znamienia obrazu małoletniego poniżej 14 lat⁴⁰. Tymczasem wytyczne KEP tej kwestii nie regulują.

1.3.3. *Okoliczności modalne czynu*

Przepis art. 6 § 1 n. 2 SST/2010 nie przewiduje jakichkolwiek okoliczności modalnych czynu. Można go zatem popełnić „w jakikolwiek sposób i za pomocą jakiegokolwiek narzędzia” (*quovis modo et quolibet instrumento*). Nabywanie zatem, posiadanie i rozpowszechnianie ob-

³⁹ Zob. C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 42.

⁴⁰ Por. M. L. BARTCHAK, *Child Pornography...*, dz. cyt., s. 311; D. BOREK, *Sextum Decalogi praeceptum...*, dz. cyt., s. 118; C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 42-43. Inaczej: por. V. G. DHAS, *Modifiche...*, dz. cyt., s. 362.

razów pornograficznych małoletnich poniżej 14 lat może dokonywać się w sieci internetowej, ale też za pomocą tradycyjnych form przekazu (telefonicznie, przez przesyłane MMS-y, zdjęcia itd.).

2. Znamiona podmiotowe przestępstw cięższych *contra mores*

2. 1. Przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim – z zamiarem bezpośrednim

W literaturze podaje się, że przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim poniżej 18. roku życia z n. 1 art. 6 § 1 SST/2010, jak i przestępstwo pedopornografii z n. 2 tegoż przepisu mogą być popełnione tylko z zamiarem bezpośrednim (*cum dolo*)⁴¹. Zamiar bezpośredni polega na „rozmyślnej woli naruszenia ustawy” (por. kan. 2200 § 1 CIC/17), tj. sprawca ma świadomość normy karnej i wszystkich znamion przestępstwa i chce go dokonać. W tym przypadku duchowny wie, jaka kara grozi za czyny pedofilskie w prawie kanonicznym, zna ofiarę i jej wiek, a mimo to chce dopuścić się czynności seksualnej z tą ofiarą.

2.2. Przestępstwo pedopornografii – zamiar kierunkowy

Nie ulega raczej dyskusji to, że nabywanie, przechowywanie lub rozpowszechnianie obrazów pornograficznych małoletnich poniżej 14 lat ma być dokonane przez duchownego w celu lubieżnym (*turpe*). Ów cel lubieżny czynu oznacza tzw. zamiar kierunkowy (*dolus specificus* lub *dolus coloratus*), w którym nie wystarcza zamiar typowy (*dolus genericus*), ale oprócz tego żąda się specjalnej intencji czy celu, wyraźnie określonego bliżej, wyobrazonego i chcianego przez sprawcę – w tym przypadku:

⁴¹ Tak na przykład zob. C. PAPALE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 33, 44. Co do samego zagadnienia z punktu widzenia wiedzy medycznej, por. R. MEDINA, *Imputabilidad, eximentes, atenuantes y agravantes en los delitos sexuales de clérigos con menores (Primera parte)*, „Anuario Argentino de Derecho Canónico” 19 (2013), s. 105-151.

celu lubieżnego. Duchowny zatem popełnia przestępstwo z art. 6 § 1 n. 2 SST/2010, jeżeli nabywa, przechowuje lub rozpowszechnia obrazy pedopornograficzne w celu lubieżnym, tj. dla zaspokojenia popędu seksualnego, jakkolwiek dla zaistnienia przestępstwa nie wymaga się, aby ten cel rzeczywiście sprawca osiągnął⁴².

Natomiast brak celu lubieżnego w czynie sprawcy wyklucza znamię podmiotowe komentowanego przestępstwa kanonicznego. Jeżeli więc sędzia kościelny (lub inna osoba z racji pełnienia urzędu kościelnego) zachowuje obrazy pedopornograficzne w celach dowodowych jako dowód przestępstwa kanonicznego, popełnionego przez duchownego oskarżonego o ten czyn, to nie dokonuje tego *turpe*⁴³.

Ze względu na zamiar kierunkowy przestępstwa z art. 6 § 1 n. 2 SST/2010 nie można popełnić *cum culpa*, czyli z winy nieumyślnej⁴⁴. Przykładowo zatem, jeśli sprawca nie jest pewien, czy film pornograficzny przedstawia małoletnich poniżej 14. roku życia, to brak świadomości znamienia przestępstwa uniemożliwia przypisanie zamiaru bezpośredniego i – konsekwentnie – kierunkowego, wymaganego do realizacji komentowanego przestępstwa.

2.3. Zgoda lub prowokacja ze strony małoletniego

W odniesieniu do przestępstw cięższych *contra mores* bardzo trudne jest powołanie się przez sprawcę na którąkolwiek okoliczność wyłączającą lub umniejszającą zawinięcie czynu (por. kan. 1323 i kan. 1324 CIC, kan. 1415 CCEO)⁴⁵.

⁴² Por. F. R. AZNAR GIL, *Los „graviora delicta” reservados...*, dz. cyt., s. 302; D. BOREK, *Sextum Decalogi praeceptum...*, dz. cyt., s. 119; C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 44.

⁴³ Zob. F. R. AZNAR GIL, *Los „graviora delicta” reservados...*, dz. cyt., s. 302; C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 44-45.

⁴⁴ Por. C. PAPAŁE, *I delitti contro la morale...*, dz. cyt., s. 44.

⁴⁵ Zob. C. DEZUTTO, *Le principali obiezioni...*, dz. cyt., s. 99; R. MEDINA, *Imputabilidad, eximentes, atenuantes y agravantes en los delitos sexuales de clérigos con menores*, „Anuario Argentino de Derecho Canónico” 20 (2014), s. 187, 194.

Przede wszystkim w odniesieniu do *delicta graviora* sprawcy trudno będzie wykazać nieznaną ustawę karnej w tym przedmiocie, skoro duchowni i alumni seminariów duchownych mają obowiązek ich poznania w kontekście obowiązku celibatu kościelnego⁴⁶. Co więcej, nieznaną ustawę karnej w tym zakresie będzie musiała być uznana za *ignorantia crassa vel supina* z kan. 1325 CIC (nieznajomość ciężko zawinioną), na którą duchowny nie może się powoływać⁴⁷.

Nie może się ponadto duchowny powoływać na zgodę małoletniego co do dokonania czynności seksualnej. Taka zgoda nie ma żadnego znaczenia prawnego. Sprawca popełnia przestępstwo, tym bardziej że jako duchowny zobowiązany jest do celibatu kościelnego⁴⁸.

Z tego też względu nie będzie możliwe odwołanie się do prowokacji małoletniego, co często się zdarza w przypadku nastolatków zakochanych w duszpasterzach. Prawo karne kanoniczne zna co prawda taką okoliczność umniejszającą zawienienie czynu sprawcy – poważna i niesprawiedliwa prowokacja (*graviter et iniuste provocans* – kan. 1324 § 1 n. 7 CIC; por. kan. 1415 CCEO). Jednakże taka prowokacja ze strony małoletniego nigdy nie będzie niesprawiedliwa. Trudno też sobie wyobrazić, by stan psychiczny duchownego, prowokowanego do naruszenia celibatu kościelnego z małoletnim, był tak słaby, by nie był on w stanie odeprzeć tych zachęt i prowokacji⁴⁹.

⁴⁶ Por. kan. 279 CIC, kan. 372 CCEO; CONGREGAZIONE DELLA DOTTRINA DELLA FEDE, Lettera Circolare *Tra le importanti responsabilità* per aiutare le Conferenze Episcopali nel preparare Linee guida per il trattamento dei casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici, 3.05.2011, AAS 103 (2011) 406-412, n. I lit. c; przykład polski: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_pl.html (odczyt z dn. 30.09.2016 r.).

⁴⁷ Zob. C. DEZUTTO, *Le principali obiezioni...*, dz. cyt., s. 99; R. MEDINA, *Imputabilidad...*, dz. cyt., s. 191-193.

⁴⁸ Por. D. BOREK, *Sextum Decalogi praeceptum...*, dz. cyt., s. 78-79; J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne prawo karne: część szczególna*, Warszawa 2003, s. 165.

⁴⁹ Zob. C. DEZUTTO, *Le principali obiezioni...*, dz. cyt., s. 98.

3. Znamię legalne i karalność przestępstw cięższych *contra mores*

3.1. Znamię legalne, czyli zagrożenie karą przestępstw *contra mores* (§ 2)

Przestępstwa *contra mores* są zagrożone karą obligatoryjną *ferendae sententiae*, nieokreśloną – według ciężkości przestępstwa, niezarezerwowaną, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego wobec łacinników, a depozycji – wobec orientalistów (por. art. 6 § 2 SST/2010).

Rozwijając tę ogólną normę sankcjonującą, list okólny Kongregacji Doktryny Wiary *Tra le importanti responsabilità* z 3.05.2011 roku stanowi o dwóch stopniach sankcji⁵⁰. Pierwszy stopień polega na ograniczeniu posługi ministerialnej – bądź tylko zakazując pracy z małoletnimi, bądź też w ogóle zakazując publicznej posługi ministerialnej przez duchownego uznanego za winnego popełnionego przestępstwa kanonicznego. Aby wzmocnić te zakazy, można dodać nakaz karny (por. kan. 1319 CIC, kan. 1406 § 1 CCEO).

Drugi stopień to wymierzenie kary, zwłaszcza kary wydalającej ze stanu duchownego. Zagrożenie karą wydalenia ze stanu duchownego, a więc karą wiążącą na stałe, kiedy kara za dane przestępstwo nie jest określona – jest wyjątkiem od kan. 1349 CIC (kan. 1409 § 2 w zw. z kan. 1402 § 2 CCEO), zabraniającym w takich wypadkach wymierzania tego typu kar⁵¹.

Ponadto popełnienie przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim może spowodować wydalenie zakonnika z instytutu zakonnego, ale z możliwością innego zaradzenia poprawie sprawy (por. kan. 695 CIC). Podobna sankcja dotyczy członka instytutu świeckiego (kan. 729 CIC) oraz stowarzyszeń życia apostołskiego

⁵⁰ POR. CONGREGAZIONE DELLA DOTTRINA DELLA FEDE, Lettera Circolare *Tra le importanti responsabilità...*, n. II,5. Zob. T. J. GREEN, *CDF Circular Letter on Episcopal Conference Guidelines for Cases of Clerical Sexual Abuse of Minors: Some Initial Observations*, „The Jurist” 73 (2013), s. 163-164.

⁵¹ Tak właśnie zob. T. J. GREEN, *CDF Circular Letter...*, dz. cyt., s. 164.

(kan. 746 CIC)⁵². Poza tym wykluczone jest stosowanie tej sankcji do przestępstwa pedopornografii. W tym przypadku możliwe by było wszczęcie postępowania fakultatywnego o wydalenie na podstawie kan. 696 CIC.

Papież św. Jan Paweł II wyraźnie stwierdził w przemówieniu z 23 kwietnia 2003 roku: „(...) w kapłaństwie i życiu zakonnym nie ma miejsca dla kogoś, kto mógłby wyrządzić krzywdę młodzieży”⁵³. W życiu konsekrowanym, które przecież zasada się między innymi na ślubie czystości, nie może być tolerowania jawnego i na dodatek tak okropnego złamania tego ślubu. Stąd mimo brzmienia kan. 695 § 1 CIC należy doprowadzić do reakcji dyscyplinarnej w tych sprawach osób konsekrowanych.

3.2. Przedawnienie karnokanoniczne przestępstw *contra mores*

W myśl art. 7 § 1 SST/2010 przedawnienie karnokanoniczne przestępstw *contra mores* – podobnie jak wszystkich *delicta graviora* – wynosi 20 lat. Przedmiotem tego przedawnienia kanonicznokarnego jest *osądzenie* przestępstwa, czyli wszczęcie postępowania karnego. Jednakże to przedawnienie może zostać deregowane przez Kongregację Doktryny Wiary w poszczególnych przypadkach. Chodzi o wzmocnienie funkcji ekspiacyjnej kary kanonicznej i uniknięcie zgorszenia.

Co do biegu przedawnienia należy stosować zasady ogólne, o których w kan. 1362 § 2 CIC i kan. 1152 § 3 CCEO (por. art. 7 § 2 SST/2010, *in princ.*). Jednakże wyjątek dotyczy przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim (art. 6 § 1 n. 1 SST/2010). W tym bowiem przypadku ów termin 20-letni zaczyna biec od dnia, w którym małoletni kończy lat 18 (por. art. 7 § 2 SST/2010, *in fine*).

⁵² Zob. F. R. AZNAR GIL, *El delito...*, dz. cyt., s. 491; D. BOREK, *Sextum Decalogi praeceptum...*, dz. cyt., s. 60; A. BORRAS, *Les sanctions dans l'Église. Commentaire des Canons 1311-1399*, Paris 1990, s. 193-194; E. GÓMEZ MARTÍN, *El delito...*, dz. cyt., s. 187-188; W. REES, *Sexueller Missbrauch von Minderjährigen durch Kleriker. Anmerkungen aus kirchenrechtlicher Sicht*, „Archiv für katholischen Kirchenrecht” 172 (2003), s. 401.

⁵³ GIOVANNI PAOLO II, *Discorso Permettetemi ai partecipanti alla riunione interdicasteriale con i Cardinali degli Stati Uniti d'America*, 23.04.2003, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/2002/april/documents/hf_jp-ii_spe_20020423_usa-cardinals.html (odczyt z dn. 1.10.2016 r.), n. 3,2.

3.3. Szczególne zagadnienia proceduralne

Przestępstwa cięższe *contra mores* są zarezerwowane dla Kongregacji Doktryny Wiary (por. art. 6 § 1 SST/2010 *in princ.*). Rezerwacja ta za przedmiot ma osądzenie i tylko osądzenie przestępstwa *contra mores* (nałożenia bądź zadeklarowania kary, a zatem tylko na forum zewnętrznym). Rezerwacja przestępstwa Kongregacji nie dotyczy zniesienia kary. Byłaby to bowiem rezerwacja *kary* Stolicy Apostolskiej, co w przypadku przestępstw *contra mores* nie ma miejsca w obecnym stanie prawnym.

W końcu przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim (art. 6 § 1 n. 1 SST/2010) jest przedmiotem I upoważnienia specjalnego według listu okólnego Kongregacji dla Duchowieństwa *In data 30 gennaio* z 18 kwietnia 2009 roku⁵⁴, co umożliwi wydalenie ze stanu duchownego bez trybu sądowego (ponadto por. art. 21 § 1 n. 1 SST/2010).

Do bolesnego i przykrego postępowania kanonicznokarnego nie musi dojść. Zgodnie bowiem z postanowieniami listu okólnego Kongregacji Nauki Wiary *Tra le importanti responsabilità* z 3.05.2011 roku w niektórych przypadkach będzie możliwe, na prośbę sprawcy, zwolnienie z obowiązków stanu duchownego wraz z dyspensą od celibatu kościelnego⁵⁵.

Zakończenie

Wierzmy, że Kościół jest sakramentem zbawienia. Wierzmy, że Kościół prowadzi wszystkich ludzi do Pana Boga. Kościół może się posługiwać różnymi środkami, aby głosić ludziom Ewangelię Jezusa Chrystusa, naszego Pana. Takim środkiem jest też prawo Kościoła. To prawo,

⁵⁴ Zob. CONGREGAZIONE PER IL CLERO, Lettera circolare *In data 30 gennaio*, Prot. N. 2009 0556, sulle alcune potestà ricevute dal Sommo Pontefice, 18.04.2009, EV t. 26, s. 286-297, nb. 407-450; ponadto rozpowszechniony http://www.episkopat.pl/?a=dokumentyKEP&doc=200968_0 (odczyt z dn. 19.12.2009), „Ius Canonicum” 50 (2010 r.) 659-669.

⁵⁵ POR. CONGREGAZIONE DELLA DOTTRINA DELLA FEDE, Lettera Circolare *Tra le importanti responsabilità...*, dz. cyt., n. II,6. Zob. TH.J. GREEN, *CDF Circular Letter...*, dz. cyt., s. 164.

zwłaszcza odnośnie do przestępstw przeciwko obyczajności, powinno być szczególnym przykładem dla ustawodawstw świeckich w tej dziedzinie. Wydaje się, że na tym polu Kościół dużo zrobił, ale jeszcze nie wszystko. Normy prawne bowiem pozostawiają jeszcze dużo do życzenia, jakkolwiek praktyka Kongregacji Doktryny Wiary zdaje się sprostać zadaniu jej powierzonemu. Dzięki temu misja Kościoła – docierania do wszystkich z Ewangelią i prowadzenia ich do zbawienia – nie jest zatrzymywana.

Przestępstwa *contra mores* a misja Kościoła w sytuacji zgorszenia

Streszczenie

Artykuł przedstawia problematykę przestępstw kanonicznych *contra mores*, uregulowanych w art. 6 *Suprema sanctitatis tutela* z 2010 r. Autor komentuje dwa przestępstwa – przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu popełnione przez duchownego z małoletnim (art. 6 § 1, 1°) oraz tzw. pedopornografię (art. 6 § 1, 2°). Porządek komentarza przebiega według znamion każdego przestępstwa kanonicznego: najpierw znamiona przedmiotowe (sprawca przestępstwa i jego czyn), podmiotowe (*dolus*) i w końcu legalne (sankcja kanoniczna). Przestępstwa są ukazane w świetle polskiego kodeksu karnego, jeśli to konieczne, oraz wytycznych Konferencji Episkopatu Polski z 2014 roku. Ta metoda pozwala na przedstawienie niektórych trudności w obowiązującym prawie kościelnym, które powinny być rozwiązane.

Słowa kluczowe: art. 6 *Suprema sanctitatis tutela* z 2010 r., *delicta graviora*, przestępstwa kanoniczne nadużyć seksualnych wobec małoletnich i porno grafii dziecięcej

The delicts *contra mores* and the mission of the Church faced with scandals

Summary

This article deals with questions concerning the delicts *contra mores* governed by Art. 6 of *Suprema Sanctitatis Tutela* of 2010. The Author comments on two delicts: that against the Sixth Commandment of the Decalogue committed by a cleric with a minor (Art. 6 § 1, 1°), and the delict of so-called pedo-pornography (Art. 6 § 1, 1°). The order followed in this comment corresponds to that of the elements of every canonical delict: first, the objective ones (the author of the delict and his act); then the subjective ones (the *dolus*); and finally the legal one (the canonical sanction). The delicts are presented in the light of the Polish criminal Code, when necessary, and the 2014 norms of the Polish Conference of Bishops. This method makes possible the presentation of some difficulties to be resolved in the existing ecclesial law.

Key words: art. 6 of the 2010 *Suprema sanctitatis tutela*, *delicta graviora*, canonical delicts of sexual abuse of minors and child-pornography

Bibliografia

Źródła

Codex Iuris Canonici, auctoritate IOANNIS PAULI PP. II promulgatus, 25.01.1983, AAS 75 (1983/II) III-XXX; 1-317.

Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate IOANNIS PAULI PP. II promulgatus, 18.10.1990, AAS 82 (1990) 1045-1364.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. z 2016 r., poz. 1137 z późn. zm.).

Giovanni Paolo II, Discorso *Permettetemi* ai partecipanti alla riunione interdicasteriale con i Cardinali degli Stati Uniti d'America, 23.04.2003, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/2002/april/documents/hf_jp-ii_spe_20020423_usa-cardinals.html (odczyt z dn. 1.10.2016 r.).

Congregatio pro Doctrina Fidei, Normae *de gravioribus delictis*, 21.05.2010, AAS 102 (2010), s. 419-434.

- Congregazione per il Clero, Lettera circolare *In data 30 gennaio*, Prot. N. 2009 0556, sulle alcune potestà ricevute dal Sommo Pontefice, 18.04.2009, EV t. 26, s. 286-297, nb. 407-450; http://www.episkopat.pl/?a=dokumentyKEP&doc=200968_0 (odczyt z dn. 19.12.2009 r.), „*Ius Canonicum*” 50 (2010) 659-669.
- Congregazione della Dottrina della Fede, Lettera Circolare *Tra le importanti responsabilità* per aiutare le Conferenze Episcopali nel preparare Linee guida per il trattamento dei casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici, 3.05.2011, AAS 103 (2011), s. 406-412; przekład polski: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_pl.html (odczyt z dn. 30.09.2016 r.).
- Konferencja Episkopatu Polski, *Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia, 7-8 października 2014 r.*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” (2015) nr 27, s. 39-49.

Literatura

- Alessandro J. A., *Removal from Clerical State for the Sexual Abuse of Minors*, „*Studia canonica*” 47 (2013), s. 295-339.
- Astigueta D. G., *La persona e i suoi diritti nelle norme sugli abusi sessuali*, „*Periodica de re canonica*” 93 (2004), s. 623-691.
- Aznar Gil F. R., *El delito contra el sexto mandamiento del decálogo cometido por un clérigo con un menor de edad*, „*Revista Español de Derecho Canónico*” 70 (2013), s. 481-511.
- Aznar Gil F. R., *Los „graviora delicta” reservados a la Congregación para la Doctrina de la Fe. Texto modificado (2010)*, „*Revista Española de Derecho Canónico*” 68 (2011), s. 283-313.
- Bartchak M. L., *Child Pornography and the Grave Delict of an Offense Against the Sixth Commandment of the Decalogue Committed by a Cleric with a Minor*, „*Periodica*” 99 (2011), s. 285-380.
- Bernal J., *Cuestiones canónicas sobre los delitos más graves contra el sexto mandamiento del Decálogo*, „*Ius Canonicum*” 54 (2014), s. 145-183.
- Borek D., *Delicta graviora contra mores w Normach De delictis reservatis z 2010 roku*, „*Prawo Kanoniczne*” 57 (2014) nr 2, s. 53-69.

- Borek D., *Sextum Decalogi praeceptum w kanonicznym prawie karnym aktualnie obowiązującym*, Tarnów 2015.
- Borras A., *Les sanctions dans l'Église. Commentaire des Canons 1311-1399*, Paris 1990.
- Calabrese A., *Diritto Penale Canonico*, Città del Vaticano 2006.
- Cito D., *Norme „de gravioribus delictis”*, w: M. del Pozzo, J. Llobell, J. Miñambres (red.), *Norme procedurali canoniche commentate*, Roma 2013, s. 627-655.
- Cito D., *Las nuevas normas sobre los «delicta graviora»*, „*Ius Canonicum*” 50 (2010), s. 643-658.
- Cito D. (red.), *Processo penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, Milano 2005.
- Codice di Diritto Canonico commentato*, red. Redazione di „Quaderni di diritto ecclesiale”, Milano 2009.
- D'Auria A., Papale C. (red.), *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, red. Città del Vaticano 2014.
- Dezutto C., *Le principali obiezioni alla prassi della Congregazione per la Dottrina della Fede nel trattamento dei delicta graviora ad essa riservati*, w: C. Papale (red.), *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede: norme, prassi, obiezioni*, Città del Vaticano 2015, s. 75-119.
- Dhas V. G., *Modifiche introdotte nelle norme riguardanti i „graviora delicta”*, „*Apollinaris*” 84 (2011), s. 337-381.
- Gómez Martín E., *El delito contra el sexto mandamiento del Decálogo cometido por un religioso con un menor*, „*Revista Español de Derecho Canónico*” 69 (2012), s. 163-224.
- Green T. J., *CDF Circular Letter on Episcopal Conference Guidelines for Cases of Clerical Sexual Abuse of Minors: Some Initial Observations*, „*The Jurist*” 73 (2013), s. 151-180.
- Kimes J. P., *Considerazioni generali sulla riforma legislativa del motu proprio Sacramentorum Sanctitatis Tutela*, w: A. D'Auria, C. Papale (red.), *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Città del Vaticano 2014, s. 11-28.
- Lüdicke K., *Komentarz do kan. 1395*, w: K. Lüdicke (red.), *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Essen 1984-, Stand: November 2001, 1395/1-6.

- Lüdicke K. (red.), *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Essen 1984-, Stand: November 2001.
- Lüdicke N., *Le violenze di preti su minori nel diritto canonico*, „Il Regno – Documenti” 55 (2010), s. 470-483.
- Medina R., *Imputabilidad, eximentes, atenuantes y agravantes en los delitos sexuales de clérigos con menores*, „Anuario Argentino de Derecho Canónico” 19 (2013), s. 105-151; 20 (2014), s. 183-208.
- Mosconi M., *Komentarz do kan. 1311-1399*, w: *Codice di Diritto Canonico commentato*, red. Redazione di „Quaderni di diritto ecclesiale”, Milano 2009, s. 1041-1109.
- Papale C., *I delitti contro la morale*, w: A. D’Auria, C. Papale (red.), *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Città del Vaticano 2014, s. 29-46.
- Papale C. (red.), *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede: norme, prassi, obiezioni*, Città del Vaticano 2015.
- Parolari E., *Aspetti psicopatologici dei delitti canonici*, w: *Questioni attuali di diritto penale canonico*, Città del Vaticano 2012, s. 67-77.
- Pighin B. F., *Diritto Penale Canonico*, Venezia 2008.
- Pozzo M. del, J. Llobell, J. Miñambres (red.), *Norme procedurali canoniche commentate*, Roma 2013.
- Puntillo G., „*Delicta graviora*” e *Legislazione canonica di emergenza*, „Apollinaris” 84 (2011), s. 383-394.
- Questioni attuali di diritto penale canonico*, Città del Vaticano 2012.
- Rees W., *Sexueller Missbrauch von Minderjährigen durch Kleriker. Anmerkungen aus kirchenrechtlicher Sicht*, „Archiv für katholischen Kirchenrecht” 172 (2003), s. 392-426.
- Sánchez-Girón Renedo J. L., *Delitos contemplados en las Normas de gravioribus del año 2010*, „Estudios Eclesiásticos” 85 (2010), s. 731-767.
- Sánchez-Girón Renedo J. L., *Normas procesales en la regulación de gravioribus delictis dal año 2010*, „Estudios eclesiásticos” 86 (2011), s. 717-747.
- Schmitz H., *Sexueller Mißbrauch durch Kleriker nach kanonischem Strafrecht*, „Archiv für katholisches Kirchenrecht” 172 (2003), s. 380-391.
- Scicluna C., *Procedura e prassi presso la Congregazione per la Dottrina della Fede riguardo ai delicta graviora*, w: D. Cito (red.), *Processo penale e tutela dei diritti nell’ordinamento canonico*, Milano 2005, s. 279-288.

Sériaux A., *Droit canonique*, Paris 1996.

Syryjczyk J., *Kanoniczne prawo karne: część szczególna*, Warszawa 2003.

Syryjczyk J., *Sankcje w Kościele: część ogólna, komentarz*, Warszawa 2008.

O. Piotr Skonieczny, dominikanin, mgr prawa UJ, mgr teologii PAT, doktor habilitowany nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego; od 2015 roku kierownik Katedry Kanonicznego Prawa Karnego na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie oraz od 2016 roku wykładowca w Kolegium Filozoficzno-Teologicznym Prowincji Polskiej OO. Dominikanów w Krakowie.

e-mail: piotr.skonieczny@upjp2.edu.pl